

BURAI KRISZTINA¹ – LOVÁSZ DOROTTYA²

„EZ EGY KIS VÁROS, ITT NEM LEHET TÚL SOKÁIG ELBÚJNI ÁLNEVEK MÖGÉ”

Közösségi válaszok a helyi online nyilvánosság kihívásaira^{3,4}

<https://doi.org/10.18030/socio.hu.2026.1.2>

Cikkazonosító: e202612

ABSZTRAKT

A közösségimédia-platformokon megjelenő negativitás és manipuláció az elmúlt évtizedben mind a tudományos, mind a közéleti diskurzus kiemelt témájává vált, ugyanakkor ezek helyi szintű jelenlétét és hatásait eddig kevés kutatás vizsgálta. Fontos kérdés, hogy a kisebb települések személyesebb, szorosabb kapcsolatokon alapuló nyilvánossága miként szembesül ezekkel a kihívásokkal és milyen válaszokat ad rájuk. Jelen tanulmány négy eltérő méretű, különböző politikai és társadalmi helyzetű magyar településen végzett digitális etnográfiai kutatás eredményeit mutatja be. Az online megfigyelésen és félig strukturált interjúkon alapuló vizsgálat célja volt, hogy mélyebben megérthessük, hogyan jelenik meg a megtévesztés és a negativitás a helyi szintű online diskurzusban, hogyan vélekednek ezekről a helyiek, és hogyan igyekeznek fellépni velük szemben.

Eredményeink azt mutatják, hogy a helyi nyilvánosságra, hasonlóan a többi szinthez, erős negativitás és a megtévesztési kísérletek megjelenése egyaránt jellemzőek, ugyanakkor számos, az országostól eltérő jelenséget is megfigyeltünk. A személyes jelleg a kisebb településeken ugyan valóban csökkentette ezek jelenlétét, a nagyobb városokban azonban ahhoz vezetett, hogy a nyilvános beszélgetésekben személyes információk is megjelentek. Mindezek eredményeként sokan inkább csak megfigyelőként vesznek részt a helyi online beszélgetésekben. A megtévesztés helyi szinten elsősorban az álprofilokat jelenti, amelyek megítélése azonban kettős: míg a zavarkeltő trollokat károsnak tartják a helyiek, addig az álprofilok önvédelmi célú használatát elfogadhatónak érzik. Utóbbit a kisebb településeken erősebben meglévő függőségi viszonyokkal és a gyakori személyes támadásokkal indokolták. A zavaró jelenségekkel szemben a beszélgetések résztvevői és a moderátorok egyaránt igyekeznek fellépni, például az általuk károsnak vagy trollnak tartott profilok megnevezésével, illetve a hamis információkra, álprofilokra való figyelemfelhívással.

Kulcsszavak: Facebook, helyi nyilvánosság, etnográfia, negativitás, manipuláció

¹ ELTE TK Politikatudományi Intézet; ELTE ÁJK Politikatudományi Doktori Iskola.

² ELTE ÁJK Politikatudományi Doktori Iskola.

³ E tanulmány a „Hálózatos lokalitás: A közösségi média helyi politikában játszott szerepének vizsgálata” (NKFIH 135189) kutatás támogatásával készült.

⁴ A szerzők köszönettel tartoznak Bajnay Orsolyának az alsózsolcai kutatásban való részvételéért.

“THIS IS A SMALL TOWN, YOU CAN’T HIDE BEHIND FAKE NAMES FOR TOO LONG”

Community responses to the challenges of the local public sphere

ABSTRACT

Negativity and manipulation on social media platforms have become prominent topics in academic and public discourse over the past decade; however, their local manifestations and impacts have received relatively little research attention so far. An important question is how the more personal and close-knit public spheres of smaller settlements face these challenges and what responses they develop. This study presents the results of a digital ethnographic research conducted in four Hungarian settlements of varying sizes and different political and social contexts. Based on online observation and semi-structured interviews, the research aims to provide a deeper understanding of how deception and negativity appear in local-level online discourse, how locals perceive these phenomena, and how they try to counteract them.

Our findings show that, similar to other levels, strong negativity and attempts at deception characterize the local public sphere as well, while we also observed several phenomena differing from the national level. The personal nature of smaller settlements indeed reduces the presence of these issues; however, in larger towns this leads to personal information appearing in public conversations. As a result, many participants tend to engage only as observers in local online discussions. At the local level, deception primarily involves fake profiles, whose perception is ambivalent: while disruptive trolls are regarded as harmful by locals, the use of fake profiles for self-protection is considered acceptable. The latter is justified by stronger dependency relationships and frequent personal attacks on social media. Both users and moderators actively try to counter these disruptive phenomena, for example by identifying profiles they consider harmful or trolls, or by drawing attention to false information and fake profiles.

Keywords: Facebook, local public sphere, ethnography, negativity, manipulation

„EZ EGY KIS VÁROS, ITT NEM LEHET TÚL SOKÁIG ELBÚJNI ÁLNEVEK MÖGÉ”

KÖZÖSSÉGI VÁLASZOK A HELYI ONLINE NYILVÁNOSSÁG KIHÍVÁSAINA

BEVEZETÉS

A közösségimédia-platformok elterjedése a közügyekben való állampolgári részvétel új formáit teszi lehetővé (Chadwick–Howard 2008), az információmegosztás és a közösségszervezés megkönnyítésével pedig elősegíthetik a helyi nyilvánosság megerősödését (Thorson et al. 2020). A helyi közösségimédia-oldalak és -csoportok a professzionális és nem-professzionális szereplők számára egyaránt lehetővé teszik, hogy megosszák gondolataikat, problémáikat a többi helyi lakossal (Shehata–Strömbäck 2021). Mindez megteremti a lehetőséget a gyengülő személyes kapcsolatok megerősítésére (Putnam 2000). Az információmegosztás új formái különösen fontosak lehetnek az olyan közösségekben, ahol helyi média hiányában a megbízható forrásból történő tájékozódás nehezen megoldható. Ezekben a „hírsivatagokban” (Wahl-Jorgensen 2019) így olyan kommunikációs „arénák” (Neidhardt 1994) jöhetnek létre, amelyekhez a legtöbb helyi lakos és a politikai elit egyaránt hozzáfér, és ami lehetőséget teremt a helyi ügyek megvitatására, vélemények ütköztetésére.

Az elsősorban országos szintet vizsgáló kutatások számos olyan jelenséget azonosítottak, amelyek akadályozzák a racionális, informatív diskurzus kialakulását a közösségi médiában. Az érzelmetelített kommunikáció, a negativitás, valamint az olyan manipulációs, megtévesztő technikák, mint a botok, álprofilok vagy az álhírek terjedése akadályozhatják az építődiskurzust (Papacharissi 2014; Tandoc–Lim–Lingal. 2020; Heiss 2021). Számos kutatás vizsgálta ezek megjelenését országos szinten, illetve nemzetközi összehasonlításban (Vosoughi–Roy–Aral 2018; Bruns et al. 2022; Novotná et al. 2023). Mivel ezek a jelenségek általánosságban véve a közösségi médiás kommunikáció szerves részét képezik, okkal feltételezhetjük, hogy a helyi politikai diskurzusra is hasonlóan bomlasztó módon hatnak, arról ugyanakkor keveset tudunk, hogy ezek a bomlasztó jelenségek a helyi nyilvánosságot milyen mértékben és hogyan érintik.

Meggyőző érvek szólnak azonban amellett is, hogy a helyi szintű nyilvános diskurzus ellenállóbb lehet ezekkel a tendenciákkal szemben. Először is, a helyi nyilvánosság természeténél fogva személyesebb, mivel a felhasználók gyakran ismerik egymást, közös ismerősökkel rendelkeznek vagy munkahelyi és társadalmi függőségi viszonyok kötik össze őket (Burai–Solti–Bene 2024). A helyi nyilvánosság személyes jellege fontos kérdéseket vet fel arra vonatkozóan, hogy a nemzeti szinten azonosított tendenciák, mint a manipuláció és a negativitás, vajon a helyi kontextusban is akadályozzák-e a tényalapú, informatív és problémamegoldó jellegű diskurzus kialakulását. Lehetséges, hogy a közelebbi, személyesebb kapcsolatok egy erősebb nyilvánosság kialakulását segítik elő, amely ellenállóbb a bomlasztó jelenségekkel szemben. Másodszor, a helyi politika kevésbé polarizált és konfliktusos, mint az országos (Navarro et al. 2018), ami szintén hozzájárulhat egy építőbb, kevésbé manipulatív online nyilvánosság kialakulásához. Végül, a különböző manipulatív technikák használata, mint az álhírkampányok vagy a kiszervezett lejárató kampányok jelentős erőforrásokat igényelnek, amelyekkel a helyi politikusok gyakran nem rendelkeznek. Így tehát fontos annak vizsgálata,

hogyan a különböző bomlasztó jelenségek megjelennek-e a helyi online nyilvánosságban, és amennyiben igen, pontosan milyen formában.

Az online tér új, dinamikus színteret jelent a médiaetnográfiai kutatások számára, ezért annak etnográfiai eszközökkel történő vizsgálatára számos módszertani megközelítés született (áttekintésért lásd: Mester 2018). Míg az online etnográfia elsősorban a terep virtuális jellege felől közelít, a digitális etnográfia a társadalmi tapasztalat digitális közvetítettségére helyezi a hangsúlyt, a netnográfia pedig inkább standardizáltabb, adatközpontú eljárásokat követ. Jelen kutatás a digitális etnográfia tág értelmezési keretében helyezkedik el, a digitális és online etnográfia elméleti hagyományaira építve; ennek megfelelően tanulmányunkban a digitális és online etnográfia kifejezéseket egyaránt használjuk. E módszer lehetővé teszi a társadalmi dinamikák, interakciók és a kontextuális tényezők mélyreható feltárását, segítségével megismerhetjük a helyiek megélt tapasztalatait és mindennapi online kommunikációs gyakorlatait.

Mindezek mellett fontos megérteni, hogyan befolyásolják e bomlasztó jelenségek a helyiek részvételét az online politikai diskurzusban. A személyes kapcsolatokról fakadó kiszolgáltatottság visszatárhathatja a helyieket a megszólalástól, ugyanakkor a közvetlen érintettség és a politikusokhoz való könnyebb hozzáférés fokozhatja a részvételi hajlandóságot. Miközben az országos szinten alkalmazott eszközök, mint a tényellenőrzés vagy az automatizált moderáció helyi alkalmazhatósága korlátozott, a közösségek saját védelmi mechanizmusokat is kialakíthatnak, amelyek segítségével felléphetnek a különböző manipulációs kísérletek, például botok, álprofilok, álhírek ellen. Kutatásunk e jelenségek helyi szintű dinamikáit tárja fel négy, eltérő méretű hazai település közösségimédia-alapú nyilvánosságának etnográfiai vizsgálatával. Ez a módszer lehetővé teszi az állampolgárok mindennapi online tevékenységének, valamint a technológiához való viszonyának feltárását, miközben rugalmas elemzési keretet biztosít a folyamatosan változó digitális kommunikációs formák és a különböző társadalmi-kulturális kontextusok vizsgálatához (Pink et al. 2015).

A kutatásba bevont települések kiválasztásakor arra törekedtünk, hogy azok népességüket, elhelyezkedésüket és aktuálpolitikai helyzetüket tekintve sokfélék legyenek. A következő négy településen végeztünk nem-résztvevő megfigyelést, illetve készítettünk félig strukturált interjúkat a helyiekkel: Alsószolca (város, 5502 fő); Jászberény (város, 25844 fő); Sáránd (község, 2115 fő) és Szigetszentmiklós (város, 40069 fő). Feltáró kutatásunk a Facebookra, a Magyarországon (Newman et al. 2025) és különösen helyi kontextusban (Bene–Dobos 2025) legnépszerűbb, leggyakrabban használt közösségi oldalra koncentrál.

A kutatás során kiemelt figyelmet fordítottunk az online megfigyeléshez kapcsolódó kutatásetikai szempontokra. A vizsgálatot az Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézetének etikai bizottsága jóváhagyta. A kutatás kizárólag nyilvános, mindenki számára hozzáférhető online felületeken zajlott, a résztvevők anonimitását minden esetben biztosítottuk, valamint az interjúk és mélyebb részvételi megfigyelések esetében a résztvevőktől tájékoztatáson alapuló beleegyezési nyilatkozatot is kértünk. Az etikai megfontolások így a kutatás teljes folyamatát áthatották, különös tekintettel az adatvédelemre, a közösségi kontextus tiszteletére és a résztvevők jogainak védelmére. Mindezek mellett az eredmények validálásába a résztvevőket is bevontuk: az előzetes elemzéseket megosztottuk velük, valamint kértük visszajelzéseiket és javaslataikat annak érdekében, hogy az értelmezések a lehető leghitelesebben tükrözzék az általuk megélt tapasztalatokat és jelentésképzéseket.

A nyilvánosság negatív és bomlasztó jellege

A közösségimédia-oldalak különböző funkcióik évén erősíthetik a helyi nyilvánosságot: a helyi fókuszú oldalak és csoportok létrehozása ugyanis elősegítheti a lokális szerveződést, információáramlást. Korábbi kutatások rámutattak, hogy a közösségi média platformjai virtuális találkozási pontokként működnek a helyi közösségekben, növelve a tájékozottságot (De Meulenaere et al. 2020) és erősítve a közösségen belüli kötelekeket (Hampton 2016). Az online szomszédsági közösségek digitális gyakorlatai ráadásul a helyi közösség offline dinamikáira is hatással lehetnek (Robaeyst et al. 2022).

A normatív megközelítés szerint a racionális és nyitott eszmecsere szolgálhat a demokratikus politikai cselekvés alapjául (Habermas 1984; Dewey 2016). A fentiek fényében a közösségi média megfelelő platformja lehet a helyi ügyekről, hírekről szóló diskurzusnak, a politikai álláspontok ütköztetésének (Heiss 2021). E normatív ideál gyakorlati megvalósulását azonban számos, az online interakciókat torzító, bomlasztó jelenség nehezíti.

A tanulmányban a diszruptivitás fogalmát tágabb, elemző kategóriaként alkalmazzuk, amely több, az online nyilvánosság deliberatív működését bomlasztó vagy torzító jelenséget foglal magában, így például a modortalanságot, a trollkodást, az álprofilok használatát és az álhírek terjesztését. E jelenségek különböző természetűek: a modortalanság érzelmi, a trollkodás viselkedési, az álhírek pedig információs torzulást képviselnek. Közös vonásuk azonban, hogy akadályozzák a konstruktív párbeszéd és a részvételi kommunikáció fenntartását a helyi online nyilvánosságban.

Érzelemtelítettség az online térben

Papacharissi (2014) szerint a nyilvánosság hálózatos jellege olyan affektív nyilvánosság létrejöttét segíti elő, amelyben a kommunikációt gyakran érzelmek irányítják. A politikai diskurzusokban különösen fontos szerepe van az olyan negatív érzelmeknek, mint a düh vagy a szorongás (Heiss 2021), ami modortalansághoz (Szabó–Kmetty–Molnár 2021), gúnyolódáshoz vagy személyes támadásokhoz vezethet (Rowe 2015; Rösner–Winter–Krämer 2016).

Az online tér több szempontból kedvez az érzelemtelített és különösen a negatív kommunikációnak. Egyrészt a negativitás növeli a bejegyzésekre érkező megosztások, hozzászólások számát, amelyek így még több felhasználóhoz jutnak el (Bene 2020). Másrészt a felhasználók jellemzően kevésbé tartanak a digitális aktivitásuk következményeitől, emiatt hajlamosabbak sértő, udvariatlan kommenteket írni (Gervais 2015). Nem meglepő tehát, hogy az online diskurzusban megjelenő negativitás és modortalanság kérdését az elmúlt évtizedben széles körben vizsgálták, ugyanakkor e kutatások elsősorban a nemzeti és globális szinten kutatták ezek egyéni okait és következményeit (pl. Sobieraj–Berry 2011; Hmielowski–Hutchens–Cicchirillo 2014; Masullo Chen–Lu 2017).

Mindemellett fontos annak vizsgálata is, hogy az online negativitás és udvariatlanság milyen mértékben és milyen formában van jelen a helyi kontextusban, például mely témák váltanak ki több negatív hozzászólást, mely szereplők vesznek részt ezekben a diskurzusokban, illetve hogyan viszonyul a közösség a negativitáshoz. Bár a közösségimédia-alapú helyi nyilvánosság érzelemtelített természetéről keveset tudunk, a meglévő tanulmányok arra utalnak, hogy az udvariatlanság ezen a szinten is jelen van. Coe és munkatársai (2014) egy helyi hírlap hozzászólásait vizsgálva a modortalanság, gúnyolódás erőteljes jelenlétét azonosították, különösen a megosztó, komolyabb témák kapcsán. Más kutatások arra mutattak rá, hogy a közösségi

média könnyen az online zaklatás és trollkodás platformjává válhat, különösen a helyi politikusokkal szemben (Southern–Harmer 2021; Carson et al. 2024). Rowe (2015) ugyanakkor amellettt érvelt, hogy a felhasználók hajlamosabbak támadó, negatív hozzászólásokat írni az olyan platformokon, ahol – a közösségi oldalakkal ellentétben – nem beazonosíthatóak. Azokon a felületeken, ahol a felhasználók saját nevükkel, ismerőseik által látható módon kommentelnek, a társas nyomás visszatartó erőt jelenthet a politikai témákban való bármilyen megnyilvánulástól, és a sértő, modortalan hozzászólások írásától (Eveland Jr.–Hively 2009). Mindez különösen fontos lehet a kisebb helyi közösségekben, ahol a csoport tagjai személyesen is ismerhetik egymást, közös ismerősökkel rendelkezhetnek. A helyi nyilvánosság ráadásul nemcsak személyessége, hanem a helyi politika sajátos, ügyfókuszú és kevésbé pártpolitikai jellege (Otjes 2024) miatt is kedvezhet egy kevésbé konfliktusos és negatív közeg kialakulásának.

Megtévesztés az online nyilvánosságban

A közösségimédia-platformok kapcsán gyakran felmerülő kritika, hogy elősegítik a megtévesztést és a manipulációt. Ennek okát a kritikusok abban látják, hogy ezek az oldalak elősegítik az álhírek gyors terjedését (Vosoughi–Roy–Aral 2018), továbbá lehetővé teszik álprofilok, botok létrehozását, amelyek alakítani képesek az online diskurzust. Nem meglepő tehát, hogy a dezinformációval foglalkozó szakirodalom egyre bővül, azonban ezek a munkák jellemzően a fogalmi kérdésekre összpontosítanak (Freelon–Wells 2020; Chadwick–Stanyer 2022; Hameleers 2023), illetve a megtévesztést elsősorban nemzeti vagy világszinten vizsgálják (pl. Squicciarini–Griffin 2014).

Bár a dezinformációval kapcsolatos különböző elméletek számos elemükben eltérnek egymástól, abban egységesek, hogy szükséges különbséget tennünk a szándékolt és nem szándékolt megtévesztés között. Míg a dezinformálás eleve azzal a céllal történik, hogy hamis meggyőződések kialakulásához vezessen (Chadwick–Stanyer 2022), addig a félreinformálás, félretájékoztatás nem szándékos álhírterjesztést jelent (Chadwick–Vaccari–O’Loughlin 2018). Az online térben a felhasználóknak azonban nemcsak a megtévesztés ezen formáival kell megküzdeniük, hanem a botok és álprofilok által formált párhuzamos valóságokkal is (Bennett–Pfetsch 2018). Miközben a közösségimédia-oldalak affordanciái lehetővé teszik a különböző manipulációs technikák használatát (Bimber–Gil de Zúñiga 2020), addig a felhasználóknak csak korlátozott lehetőségeik vannak az ezekkel szembeni fellépésre (Benkler–Faris–Roberts 2018).

Helyi kontextusban a felhasználók között meglévő offline ismeretségek azonban alkalmasak lehetnek arra, hogy egyfajta önvédelmi eszközként szolgáljanak az online megtévesztő gyakorlatokkal szemben, hiszen így vélhetően könnyebben kiszűrhetőek az álprofilok, a hamis információk. Az összehangolt megtévesztő kampányok ráadásul jellemzően erőforrásigényesek, amely erőforrások helyi szinten nem állnak a szereplők rendelkezésére, és ez szintén csökkentheti a manipulációs technikák megjelenését a helyi online nyilvánosságban. Érdemes tehát megvizsgálnunk, hogy mely megtévesztő technikák érintik helyi szinten az online teret, hogyan reagálnak ezekre a helyiek, mennyiben képesek ezeket felismerni, fellépni ellenük. Jelen tanulmány online megfigyelés és helyiekkel készített interjúk segítségével a következő kérdést vizsgálja: **(KK1) Hogyan jelennek meg a negativitás és bomlasztó jelenségek a helyi nyilvánosságban?**

A negativitás és a manipuláció társadalmi megítélése és hatásuk a részvételre

Bár a közösségi média a helyi társadalmi párbeszéd és a választott tisztségviselők és a lakosok közötti közvetlen kommunikáció platformjául szolgálhat, az továbbra sem egyértelmű, hogy a felhasználók miként érzékelik, ítélik meg a negativitást és a megtévesztést a helyi nyilvánosságban, valamint hogy ezek milyen hatással vannak az online részvételükre. Korábbi kutatások rámutattak, hogy mind az egyéni felhasználók (Ekström 2015), mind pedig a helyi szervezetek (Thorson et al. 2020) igyekeznek kerülni a vitás témákat, különösen a politikát a Facebookon, mivel tartanak a negatív következményektől és a hírnevüket érő esetleges károktól. Ez a konfliktusoktól és negatív visszajelzésektől való félelem ahhoz vezethet, hogy a felhasználók öncenzúrát gyakorolnak, ahogyan azt Thorson és munkatársai (2020) is megállapították: a résztvevők gyakran óvatosan fogalmazzák meg üzeneteiket, vagy inkább pozitív témákra összpontosítanak annak érdekében, hogy elkerüljék az ellenséges reakciókat.

Amellett, hogy az online hozzászólások udvariatlan, durva jellege negatív hatással van az egyénekre, a nyilvánosság deliberatív funkcióját is károsíthatja (Rösner–Winter–Krämer 2016), mivel másokat is hasonló kommunikációra ösztönözhet (Zimmerman–Ybarra 2016). Mindez végső soron a részvételtől való félelemhez (Burai–Solti–Bene 2024), a helyi hírmédiába vetett bizalom csökkenéséhez (Usher 2023), valamint a hírek szelektív kerüléséhez vezethet (Song 2017). Fontos megjegyezni, hogy ezek a hatások nemcsak azokat a közösségi tagokat érintik, akik aktívan részt vesznek a vitákban, hanem azokat is, akik csak olvasóként, „leskelődőkként” követik azokat (John et al. 2009).

A felhasználók nyilvánosságról alkotott percepciói jelentős mértékben befolyásolják az online vitákban való részvételi hajlandóságukat. Általánosságban elmondható, hogy az online politikai részvétel összefüggésbe hozható az extrovertáltsággal és az új élmények iránti nyitottsággal (Kraaykamp–Eijck 2005; Quintelier–Theocharis 2013). A személyiségjegyeken túl azonban az egyének hírfogyasztási szokásai és az információs környezetükről alkotott benyomásaik is hatással vannak az online nyilvánosságban való részvételre. Ezek a dinamikák olyan környezetet teremthetnek, ahol azok hangja válik dominánssá, akiket kevésbé riaszt vissza a negativitás, míg mások inkább a távolmaradást választják. Ez pedig, különösen a közösségi médián alapuló helyi nyilvánosságba vetett bizalmatlansággal párosulva, tovább mélyítheti a politikai részvételben és hírfogyasztásban tapasztalható egyenlőtlenségeket, mivel elriaszthat bizonyos jellemzőkkel bíró egyéneket a társadalmi párbeszédbe való bekapcsolódástól. Trilling és Schoenbach (2013) szerint azok a polgárok, akik nem hisznek abban, hogy befolyásolni tudják a politikai döntéshozatalt, szintén kisebb valószínűséggel vesznek részt a politikai diskurzusban. Ugyanakkor helyi szinten a közösségi kötelékek általában erősebbek, és a lakosok közvetlenebbül érzékelik a helyi problémákat, közelebb érzik magukhoz a helyi politikusokat, így a jelenségek megjelenése is eltérő lehet az országos szinttől. Kutatásunkban ezért azt is vizsgáltuk, hogy **(KK2)** hogyan érzékelik és értelmezik a helyi nyilvánosság tagjai a negativitást és a bomlasztó jelenségeket a közösségimédia-alapú helyi nyilvánosságban? Milyen hatással vannak ezek a tapasztalatok a részvételükre az online nyilvánosságban?

Önvédelmi mechanizmusok

A különböző bomlasztó jelenségek, mint az álhírek, álprofilok, botok kezelésére nemzetközi szervezetek, nemzeti kormányok és cégek országos és globális szinten is számos védelmi mechanizmust vezettek be. Ezek az erőfeszítések elsősorban a tényellenőrzésre, a félrevezető információk helyreigazítására irányulnak, valamint az oktatásra, tájékoztatásra összpontosítanak (Chou–Gaysynsky–Vanderpool 2021; Sádaba–Salaverria–Bringué 2023). Ezek hatékonysága azonban továbbra is kérdéses, ahogyan az is, hogy egyéni szinten mennyire képesek hatást gyakorolni a bomlasztó jelenségekkel kapcsolatos ismeretekre, gondolkodásmódra (Walter et al. 2020). Ezzel párhuzamosan a közösségimédia-platformok is aktívan dolgoznak a botok azonosításán és eltávolításán, de a kifinomultabb rendszerek gyakran képesek kijátszani ezeket a szűrőket (Ferrara et al. 2014; Kollanyi 2016).

Míg a nagyszabású kezdeményezések elsősorban az álhírekkel kapcsolatos általános kihívásokra összpontosítanak, a helyi közösségek olyan sajátos problémákkal szembesülhetnek, amelyeket a nemzeti szintű kezdeményezések nem képesek teljes mértékben kezelni. Ez a hiányosság rávilágít a lokalizált, közösségi szintű beavatkozások fontosságára, amelyek során a közösségek saját védelmi mechanizmusokat alakíthatnak ki, például a tudatosság növelésével, nyilvános viták szervezésével. Ezek az eszközök lehetővé teszik számukra, hogy közösen lépjenek fel az álhírekkel és a hamis profilokkal szemben.

A helyi csoportok és oldalak tehát pozitív hatást gyakorolhatnak a helyi közösségekre és a politikára is (Robaeyst et al. 2022). Ugyanakkor továbbra is kérdés, hogy a helyi közösségek törekednek-e arra, hogy megvédjék ezeket az online tereket a negativitástól, és amennyiben igen, képesek-e hatékonyan védekezni a negativitással, a modortalansággal és a félretájékoztatással szemben. Az egyik lehetséges eszköz a moderáció, azonban annak hatékonysága a helyi kontextusban továbbra is bizonytalan. Ahogyan több kutatás rámutatott, bizonytalan, hogy milyen mértékű, mennyire szigorú moderációra van szükség ahhoz, hogy a nyilvánosságot valóban képes legyen megvédeni a bomlasztó jelenségektől (Pfaffenberger 1996; Gibson 2019). Ez azt jelenti, hogy az adminisztrátorok és moderátorok a helyi digitális nyilvánosság kapuőreként működnek: ők döntenek el, ki csatlakozhat a beszélgetésekhez, valamint milyen tartalmak és hozzászólások jelenhetnek meg, kerülnek elrejtésre vagy törlésre (Gillespie 2018; Malinen 2021). Ennek következtében a helyi oldalak és csoportok vezetői kulcsszerepet játszhatnak a közösség önvédelmi mechanizmusainak működtetésében, nemcsak a megtevesztő technikákkal, hanem a negativitással és a durvasággal szemben is. Ezért érdemes feltárni, milyen tudással és tapasztalatokkal rendelkeznek ezeket illetően, milyen moderációs elveket követnek, és mennyire világosak az erre vonatkozó szabályok a helyi nyilvánosság tagjai számára. A lokalizált védekezési stratégiák és a moderátorok szerepének jelentősége miatt jelen kutatás azt is vizsgálta, hogy **(KK3)** milyen védelmi mechanizmusok jelennek meg helyi szinten a negativitás és bomlasztó jelenségek ellensúlyozására?

MÓDSZER

A vizsgált esetek kiválasztásánál arra törekedtünk, hogy a települések elhelyezkedésük és méretük tekintetében sokszínűek legyenek, továbbá hogy ezeket különböző politikai helyzetekben tanulmányozzuk: két települést nyugodt, nagyobb botrányoktól mentes időszakokban, egyet kampányidőszakban, egyet pedig egy fontos, nagy vitákat kiváltó helyi ügygel összefüggésben vizsgáltunk. Etnográfiai kutatások esetében gyakori, hogy egy-egy közösségre, jelenségre irányulnak (pl. Coleman et al. 2016; Thorson et al. 2020), jelen kutatásunk ezt a megközelítést bővítette azzal, hogy több, sok szempontból eltérő eseten keresztül vizsgálta a negativitás és diszruptivitás szerepét a helyi online nyilvánosságban.

Jászberény

Jászberény egy közepes méretű város Közép-Magyarországon, körülbelül 80 kilométerre a fővárostól. A település lakossága enyhén csökkenő tendenciát mutat, korösszetételét és legmagasabb iskolai végzettségét tekintve pedig az országos átlaghoz hasonló (KSH 2022). A város két fő politikai szereplője a kormánypárti (Fidesz–KDNP) országgyűlési képviselő és az ellenzéki pártok koalíciójához tartozó polgármester. Az elmúlt években felerősödtek a konfliktusok a két tábor között, valamint az ellenzéki koalíción belül is, ami végül 2022 októberében a testület feloszlatásához vezetett. Ez lehetőséget teremtett arra, hogy egy intenzív politikai konfliktusokkal terhelt, kampányidőszakban működő helyi nyilvánosságot vizsgáljunk. A kutatás 2022. november 26. és 2023. január 15. között zajlott, az online megfigyelésbe 41 Facebook-oldalt és hat nyilvános csoportot vontunk be. A kutatást nyolc félig strukturált interjú egészítette ki, amelyeket két, a közösségi médiás vitákban aktívan részt vevő helyi lakossal, három politikussal, valamint három helyi oldal vagy csoport adminisztrátorával, moderátorával készítettünk.

Szigetszentmiklós

Szigetszentmiklós a budapesti agglomeráció városa, az utóbbi években a fővárosból kiköltözők kedvelt célpontjává vált, lakosság száma így folyamatos növekedést mutat. A helyi politikai színteret jelentősen befolyásolják a 2020 óta fennálló, a polgármester és két ellenzéki párt képviselői közötti konfliktusok, amelyek az országos média figyelmét is felkeltették. A kutatás nyugodt, nagyobb botrányoktól mentes időszakban zajlott, azonban ez idő alatt több kisebb, releváns ügy is felmerült, például az ellenzéki pártok belső konfliktusai, illetve a tervezett logisztikai központ körüli vita, amely offline tiltakozást is kiváltott. Az előkutatási szakasz 2024 januárjának első két hetében zajlott, ezt követte a megfigyelési szakasz 2024. január 16. és március 20. között, amely során öt csoportot és 26 oldalt vagy nyilvános profilt követtünk figyelemmel. A megfigyelési szakasz után négy interjút készítettünk: egy közösségi médiában aktív lakossal, az egyik csoport adminisztrátorával, egy helyi politikussal és egy aktivistával.

Alsószolca

Alsószolca egy 5500 lakosú kisváros Északkelet-Magyarországon, amely 2023 augusztusában országos figyelmet kapott, amikor kormányzati szereplők bejelentették, hogy állami támogatással akkumulátor-újrahasznosító üzem létesül a településen. A beruházást a kormány stratégiai jelentőségűnek minősítette. A tervezett logisztikai és ipari központ bejelentése azonban jelentős helyi ellenállást váltott ki: a lakosok szervezkedni kezdtek, környezetvédelmi egyesületet alapítottak, lakossági fórumokat tartottak, valamint petíciókat indítottak annak érdekében, hogy a beruházás ne valósuljon meg. A viták középpontjában elsősorban a környezetre, a vízbázisra és az életminőségre gyakorolt lehetséges hatások álltak. A fórumokon a feszültség gyakran fokozódott, a helyi közösség kommunikációját a bizonytalanság, a bizalomhiány és a döntéshozatali

folyamatok átláthatatlansága határozta meg. A sajtóban 2024 elején megjelent hírek szerint a beruházás végül más településen valósul meg. A konfliktus tehát egy olyan, gazdasági fejlesztésként indokolt, ám a helyi közösség által környezeti kockázatként értelmezett projekt körül bontakozott ki, amely élesen kirajzolta a helyi nyilvánosság, a civil önszerveződés és az állami döntéshozatal közötti feszültségeket. A kialakult helyzet alkalmas terepet biztosított annak vizsgálatára, miként szerveződik a lokális online nyilvánosság egy konfliktusos, kollektív cselekvés által meghatározott időszakban. Az előkutatási szakasz 2023 októberének első két hetében zajlott, a megfigyelési időszak pedig október 20. és december közepe között tartott. Ez idő alatt 25 nyilvános Facebook-oldal és 16 helyi csoport kommunikációját követtük nyomon, valamint négy félig strukturált interjút készítettünk helyi lakosokkal és aktivistákkal.

Sáránd

Sáránd egy kis falu Kelet-Magyarországon, Debrecen közelében, körülbelül 2100 lakossal. A település demográfiai jellemzőit tekintve az országos átlaghoz hasonló, azonban a KSH (2022) adatai alapján némileg magasabb az általános iskolát végzettek (23%, országosan: 18%) és alacsonyabb a felsőoktatási végzettséggel rendelkezők száma (11%, országosan: 19%). A települést 1994 és 2014 között a Magyar Szocialista Párt jelöltje vezette, akit a kormánypártok által támogatott független jelölt váltott a polgármesteri pozícióban. 2018-ban, a képviselő-testületen belüli belső konfliktusokat követően időközi választást tartottak, melyet a független jelölt nyert. A kutatási időszak 2023. október 10-től december 13-ig tartott. Ez idő alatt különféle helyi témák kerültek szóba, azonban nem merült fel semmilyen jelentős botrány vagy kiemelkedő ügy. Az online megfigyelés során hét Facebook-oldalt és két nyilvános csoportot figyeltünk meg. A legnagyobb csoport 2400 tagot számlált, míg a helyi önkormányzat oldalának 1900 követője volt, ami arra utal, hogy sok helyi lakos a közösségi médián keresztül tájékozódott a települési ügyekről. Sárándon egy interjút készítettünk egy közösségi médiában aktív lakossal. Interjúalanyunk arról számolt be, hogy a helyiek interjútól való elzárkózása kiszolgáltatottabb helyzetükből fakadhat, úgy látta, sokan tartanak attól, hogy véleményük vállalása miatt később valamilyen megtorlás vagy negatív következmény érheti őket.

Vizsgálódásunk során mind a négy településen két hónapig tartó digitális etnográfiai (Pink et al. 2015) kutatást végeztünk. Ennek keretében egy előzetes kutatás során feltérképeztük a helységek aktuális és korábbi legfontosabb szereplőit, politikai eseményeit, és a helyi szinten releváns médiumokat, közösségimédia-oldalakat, -csoportokat. A *Digital News Report* (Newman et al. 2025) eredményei rámutattak, hogy Magyarországon továbbra is a Facebook a legnagyobb, heterogén felhasználói körrel rendelkező platform, előkutatásunk pedig megerősítette, hogy mindegyik kutatásba bevont településen ez a leggyakrabban használt közösségimédia-felület, ezért tanulmányunk erre koncentrált. Második lépésben nyitott, nem-résztevő megfigyelést végeztünk az online térben, ennek során minden nyilvános csoport és oldal, továbbá politikai szereplő, egyéb helyi közszereplő oldalát folyamatosan követtük, részletes terepnaplót (ld. Emerson–Fretz–Shaw 2011) készítettünk. Az elemzés a terepnaplók közös, többszörösen reflektált értelmezésén alapult, amelyet a kutatócsoport tagjai ismételt megbeszélések során alakítottak ki. Az eredmények így nem egyéni olvasatokból, hanem kollektív értelmezési folyamatból származnak. Az értelmezés során azokat a visszatérő mintázatokat, témákat és jelenségeket azonosítottuk, amelyek a helyi szereplőkre látványosan nagy hatást gyakoroltak, illetve kiemelt jelentőséggel bírtak számukra. A kutatás reflexív jellegét erősítette, hogy az előzetes következtetéseket az érintett interjúalanyokkal is egyeztetjük, ami hozzájárult az eredmények érvényességének megerősítéséhez és a helyi jelentésvilágok pontosabb megértéséhez. Az első elemzések egyértelművé tették, hogy a negativitás és a megtévesztés fontos szerepet játszik a helyi nyilvánosságban, ezért a későbbi te-

lepülések esetében különös figyelmet szenteltünk annak, hogy szintén megfigyelhető-e hasonló tendencia. Végül minden településen félig strukturált interjúkat készítettünk különböző státuszú helyi lakosokkal, köztük helyi politikusokkal, adminisztrátorokkal és moderátorokkal, helyi szakértőkkel, civilekkel, oldalak üzemeltetőivel és helyi aktivistákkal. Az interjúk vezérfonalát a Függelék F1. táblázatában közöljük, ugyanakkor a kérdéseket mindenkor az adott eset és a résztvevő státusza, válaszai függvényében fogalmaztuk meg. Fontos megjegyezni, hogy a kisebb településeken nehézségekbe ütköztünk az interjúalanyok toborzása során, azonban úgy látjuk, hogy ezek az alacsony elemszám ellenére is hasznos információkkal szolgálnak a kutatási kérdéseink megválaszolásához, ezért a tanulmányban ezek tanulságait is közöljük.

EREDMÉNYEK

Negativitás és megtévesztés

Eredményeink azt mutatják, hogy a negativitás és a manipuláció egyaránt meghatározó jellemzői a közösségi médián alapuló helyi nyilvánosságnak, bár intenzitásuk a település méretétől függően változik (KK1). Az erős érzelmi töltet, leginkább a negativitás és a megtévesztés elsősorban a nagyobb településeken volt megfigyelhető. A vizsgálatunkban szereplő két kisebb városban, Alsószolcán és Sárándon a hozzászólásokat szintén kevésbé jellemezte a modortalanság. Sárándon a helyi csoportok elsődleges célja a közérdekű információk megosztása volt, és bár egyes bejegyzések helyi problémákra hívták fel a figyelmet, és képesek voltak vitát generálni, ezek a beszélgetések ritkán váltak ellenségessé, és a helyi vezetéssel szembeni kritika is ritkán jelent meg. Alsószolcán a kritika leginkább az akkumulátor-újrahasznosító üzem terveire irányult, különös tekintettel a beruházást támogató kormányzati politikusokra és a projekt mögött álló cégre. A másik két esetben, Jászberényben és Szigetszentmiklóson a negatív diskurzus gyakran volt személyeskedő jellegű. Mivel az országos szinthez képest kisebb településeken a felhasználók többnyire személyesen is ismerik egymást, a negativitás gyakran személyes információk vagy pletykák köré szerveződik, ahogy egyik interjúalanyunk kiemelte: „*a valóságban nagyjából mindenki tudja a városban, hogy ki kivel van és mit csinál*” (civil). Több alkalommal előfordult, hogy politikusokat magánéleti tevékenységeik közben (például egy kocsmai látogatás során) lefotózták, majd „*alkoholistának*” bélyegezték őket. Hasonló módon helyi lakosokat is támadtak személyes múltjuk miatt.

A két nagyobb településen a megválasztott politikusok is használtak sértő hangnemet, míg a kisebb városokban a tisztségviselők jellemzően tartózkodtak ettől. Jászberényben és Szigetszentmiklóson néhány politikus gyakran lájkolt negatív vagy durva tartalmakat, sőt, akár maguk is írtak ilyen hozzászólásokat. Jellemzően az őket ért kritikára reagáltak így, például: „*Ugye teljesen hülye vagy, elvtárs?*” vagy „*Mindenki magából indul ki. Értem én, hogy ön másik párt tagja, de a rosszindulatú megjegyzés nem lehet egyenlő a butasággal*”. Mindeközben más politikusok tudatosan használták a negatív hangvételt a láthatóságuk növelésére, egyikük például így reagált egy kommentre: „*[a]mit heccelésnek nevezel, az valójában nem a cél, hanem az eszköz ahhoz, hogy egyáltalán észrevegyék az emberek a posztot a hírfolyamban*”. Ez arra utal, hogy a politikusok szándékosan alkalmazzák a negatív hangvételt az elérésük növelése érdekében.

Minden vizsgált településen kiderült, hogy az állampolgárokat, adminisztrátorokat, politikai jelölteket és aktivistákat online tevékenységük miatt érték már fenyegetések. Ugyanakkor egyik interjúalanyunk megjegyezte, hogy ezek a fenyegetések gyakran álprofiloktól vagy profiljuk alapján nem helyi lakosoktól érkeztek.

Interjúalanyaink úgy látták, az álprofilok jelenléte minden településen gyakori, azonban a botok vagy álhírek helyi szinten kevésbé jellemzőek. Bár országos szintű álhírek vagy kattintásvadász tartalmak időnként megjelennek a helyi csoportokban, a problémát inkább a párhuzamos politikai narratívák kialakulásában és a félreértésekben, illetve a politikusokról és civilekről terjedő szélsőséges, túlzó pletykákban látták a helyiek.

A helyi csoportokban szintén gyakori volt az álprofilokkal való kommentelés, „trollkodás”, ezek működését az adminisztrátorok „ejtőernyősökhöz” vagy „zuhanóbombázókhoz” hasonlították. Az online térben aktív résztvevők is úgy gondolták, hogy az álprofilokat gyakran manipulatív céllal használják, például adott álláspont erősítése vagy egy poszt láthatóságának növelése érdekében. Alsózsoltán a helyiek arról számoltak be, hogy szerintük az álprofilok azt a látszatot próbálták kelteni, hogy a helyiek támogatják az akkumulátorgyár megépítését.

Társadalmi megítélés és részvételre gyakorolt hatás

Az interjúkban és a hozzászólásokban a helyiek gyakran kiemelték, hogy a negativitást és a trollkodást jelentős problémának tartják (KK2). Úgy látták, ezek visszatartják az embereket az online nyilvánosságban való részvételtől, vagy arra készíthetik őket, hogy álnéven kommenteljenek.

Az online diskurzusokban és az interjúk során is gyakran felmerült, hogy a helyiekben aggodalmat, akár félelmet kelt az online nyilvánosságban megjelenő negativitás és az online támadások. Egy megkérdezett úgy fogalmazott: „Szerintem napi szinten lehet életveszélyes fenyegetéseket olvasni. Most, hogy ezt mennyire kell komolyan venni, természetesen változó, de maga a verbális erőszak már teljesen átment a Facebookra, és ez szerintem lassan ijesztővé válik” (civil2). Megfigyelésünk, beszélgetéseink alatt többször felmerült az az olvasat, miszerint ezek a támadások koordináltak lehetnek: „Természetesen ezek azért meg vannak komponálva, és úgy történnek, hogy még véletlenül se lehessen bizonyítani, hogy az, aki ezeket a posztokat feltölti vagy a pletykákat elindítja, úgymond utolérhető legyen.” (adminisztrátor1) A koordinált támadásokkal gyakran az ellenkező politikai oldalon állókat vádolják.

Interjúalanyaink úgy látták, hogy az online viták erős negativitása visszatartó erőként hat az online politikai részvételre. Egyikük a negativitás részvételre gyakorolt hatásáról így nyilatkozott: „a normális emberek, idézőjelben normális emberek, amikor meglátták, hogy valami olyan jött már megint szembe, hogy »Úristen«, akkor továbblapoztak. Én, akikkel leültem beszélgetni, [...] azok is azt mondták, hogy hogy mehetnek el az emberek már ennyire olyan irányba, ami egy bizonyos szint alatt van. Miért kell ez? Miért jó ez?” (civil1). Valamennyi interjúalany egyetértett abban, hogy a vélemények saját névvel való megosztása kockázatokat rejt magában, például a durva megszólalásoknak való kitettséget, a személyes információk nyilvánosságra kerülését, vagy akár a munkahely elvesztésétől való félelmet is okozhat.

Egy másik interjúalany szerint a helyi Facebook-csoportokban megjelenő negativitás és személyeskedő támadások aláássák az itt közölt információk hitelességét: „Egyébként is divat lett a helyi Facebook-oldalokon meg csoportokban a nagyon erős kommunikáció, tehát az egymás torkának elharapása, és a nem tények mentén történő érvelés, vitatkozás, hanem a személyeskedés, és ebből is következik, hogy igazából egyik oldal vagy csoport sem nevezhető hiteles tájékoztatósi pontnak, nem tartják annak az emberek” (moderátor1).

Annak ellenére, hogy a negativitás elriaszthat az aktív részvételtől és alááshatja az online tartalmakba vetett bizalmat, a polgármesterek és a helyi médiumok magas követőszámai, valamint a csoportok magas taglétszáma arra utal, hogy sok helyi lakos figyelemmel kíséri az online nyilvánosság alakulását. Egy helyi

politikus úgy fogalmazott: „Nagyon sokan, ahogy látom a számokat meg az elemzéseket az oldalamon, innen tájékoznak. Van nekünk egy helyi televízió, van egy újságunk, van egy rádió, de azt gondolom, hogy a legtöbben és ezt mutatják az eredmények is, a közösségi médiából” (politikus1). Az olyan településeken, ahol nincs helyi média, a tájékozódás elsősorban helyi Facebook-oldalokon, csoportokban történhet, így ezek követése – akár csak olvasóként – elengedhetetlen. Néhány interjúalany arról is beszélt, hogy a közösséghez való kötődés érzése miatt is fontosnak tartják, hogy figyelemmel kövessék a helyi történéseket. Ösztönözheti továbbá a részvételt, hogy megfigyelésünk szerint a helyi képviselők gyakran válaszolnak a problémabejelentésekre, helyiek kérdéseire a Facebookon.

Azonban interjúalanyaink szerint sokan „leskelődőkként” vannak jelen a helyi közösségimédia-nyilvánosságban. Ők olyan személyek, akik belépnek a csoportokba és követik a vitákat, de nem kommentelnek vagy reagálnak a posztokra, illetve úgy követik a helyi híreket, hogy nem kedvelik az oldalt és nem csatlakoznak a csoportokhoz. Ez a passzív részvételi minta fontos dinamikáját mutatja a helyi digitális nyilvánosságnak: miközben sokan jelen vannak és tájékoznak, csak kevesen vesznek ténylegesen részt a diskurzus alakításában. Egy moderátor úgy fogalmazott, hogy „a mi oldalunkon is volt olyan, aki elmondta, hogy ő nem jön be a csoportba, figyel, de nem szól hozzá, nem posztol, mert nem hajlandó erre a szintre lemenni” (moderátor2). Ennek következtében a helyi nyilvánosságban azok a felhasználók lehetnek dominánsak, akik kevésbé érzékenyek a negativitásra és a durvaságra.

Bár a helyiek gyakran kritizálták az álprofilok használatát az online térben, sokan mégis elnézőek voltak ezekkel szemben, ugyanis legitim önvédelmi stratégiának tartották ezeket. Egy interjúalany a közösségi médiában történő politikai megszólalás személyes kockázatairól beszélt, megjegyezve, hogy „az lájkol meg hozzá mer szólni, aki nem függ az önkormányzattól” (adminisztrátor2). Helyi szinten tehát az álprofilokkal szembeni elfogadás nagyobb mértékű lehet, mint országos szinten, mivel a helyi nyilvánosság személyesebb jellege fokozott kiszolgáltatottságot, személyes kockázatokat jelent, így az álprofilok használata legitim önvédelmi stratégiaként (is) értelmeződik. Egy helyi lakos szintén az álprofilokkal kapcsolatos kettősségre reflektált: „Azt gondolom, hogy valamilyen úton-módon szűrni kéne, bár nyilván mindenkit megillet a személyiségi joga, meg hogy esetleg nem bántják emiatt, vagy nem tudják, hogy ki a valós személy, csak így sokkal könnyebben lehet bántani is egy másik embert. Ha nincs egy arc, nincs egy kép [...] kirakva, akkor sokkal könnyebb úgy bántani valakit, hogy ja, hát rólam úgyse tudják, ki vagyok, akkor én nyugodtan mondhatok, amit akarok” (civil3).

Önvédelmi mechanizmusok

Eredményeink azt mutatják, hogy a Facebook-nyilvánosság a települések életének fontos része, a résztvevők pedig állampolgári kötelességüknek érzik annak megóvását. Ebből az elköteleződésből fakad, hogy sokan igyekeztek fellépni a különböző károsnak tartott jelenségekkel, például a negativitással vagy a trollokkal szemben. A közösségi önvédelmi mechanizmusok több formája is jellemző: a résztvevők gyakran szóvá tették, ha trollokkal, sértő hangvétellel találkoztak, esetleg szándékosan figyelmen kívül hagyták az ilyen hozzászólásokat, vagy megpróbálták felfedni, hogy kik állnak a trollprofilok mögött. Különösen fontos szerepe van ezekben a stratégiákban az adminisztrátoroknak és moderátoroknak, akik szintén igyekeznek választ találni az online nyilvánosság kihívásaira. Tapasztalataink szerint ők jellemzően saját elköteleződésből, érdeklődésből alapítanak különböző csoportokat, oldalakat, mindemellett volt, aki arról számolt be, hogy a moderátori tevékenységének köszönhetően később álláslehetőséget ajánlottak neki helyi politikai szereplők.

A kommentelők gyakran igyekeztek felhívni a figyelmet a problémára: „[a] te kamu profilod a figyelemelterelés!” vagy „engedd el, őt ezért fizetik!”. Mások bár érdemben válaszoltak az ilyen hozzászólásokra, hangsúlyozták, hogy a másik fél álprofillal vesz részt a beszélgetésben: „nem szeretek kamu profilokkal beszélgetni, ezért nem neked válaszolok, csak a tagok kedvéért reagálok”.

Bár az adminisztrátorok eltérően látták saját szerepüket, mindannyian arról számoltak be, hogy igyekeznek a beszélgetéseket elfogadható keretek között tartani, és moderálni a különösen sértő, személyeskedő vagy trollkodó tartalmakat.

Egyik adminisztrátor interjúalanyunk így fogalmazott: „[u]gye olyat, hogy rasszista vagy homofób hozzászólásokat, hogyha jelzi a gép, akkor abban a pillanatban töröljük. Én a vitának híve vagyok, csak maradunk határok között, és hogy ne magánemberek ellen. Mert itt most már az a probléma, hogy amikor egymást szidják az emberek, tehát az már nagyon csúnya” (adminisztrátor1). Egy másik moderátor ugyanakkor arra is felhívta a figyelmet, hogy néha nehéz objektívnek maradni: „[n]agyon nehéz egyébként így moderátorokdni, mert sokszor előfordul, hogy a mi tagunk és mondjuk a másik csoport tagja egy vitába keveredik, és a másik csoport tagját nyilván figyelmezteti az ember, hogy kirakja, és bármennyire egyetérték egyébként az én csoportbélimnek a gondolataival, hogy na most már [...] akkor tényleg húzzatok már a francba. Sokszor el kell mondani, és írunk is egyébként négy szemközt a mi tagságunknak, hogy értsétek meg, akkor titeket is némitani kell. Nem szeretnénk persze, mert egyetértünk velük, hiszen egy ideológia alatt vagyunk, de nehéz [...], pláne amikor egy ilyen helyzetben vagyok, a választás” (moderátor2).

A csoportadminisztrátorok tehát kapuőrökként működnek a helyi online nyilvánosságban, eközben azonban maguk is kiszolgáltatottabbá válnak a támadásokkal szemben: egy adminisztrátor az interjú során elmondta – utalva egy moderátorra, hogy „volt már ő is megfenyegetve, én is voltam már megfenyegetve, a családom is volt már megfenyegetve” (adminisztrátor2). Más adminisztrátorok arról számoltak be, hogy személyes adataikat közzétették az interneten, kiabáltak velük az utcán, illetve családtagjaikat is támadták az online tevékenységük miatt.

A moderátorok különböző stratégiákat alkalmaznak az álprofilok kezelésére. Egyikük arról számolt be, hogy minden tagot alaposan ellenőriznek, ismerősökön keresztül és a személy online aktivitása alapján, hogy csak valódi helyi profilokat engedjenek be a közösségbe. Mások megengedőbbek az álprofilokkal, mivel azokat az önvédelem eszközének tekintik. Ugyanakkor a trollokkal szemben igyekeznek fellépni, leleplezni őket: „Ez egy kis város, itt nem lehet túl sokáig elbújni ilyen álnevek mögé, ugye mi úgy hívjuk őket, hogy trollok. Tehát ez a trollszokás, ez mondjuk a városban egy nagyon-nagyon jó kis szórakozás. Mi például a csoportban most kezdtük irtani a trollokat, mert úgy döntöttünk, hogy megszüntetjük ezt a durva közbeszédet, ha egy mód van rá” (moderátor1).

KONKLÚZIÓ

A helyi online nyilvánosságra – akárcsak országos és globális szinten – jellemző a negativitás és a megtévesztés, miközben sajátos dinamikák is megfigyelhetők. Ezek minden vizsgált településen azonosíthatóak voltak, azonban eredményeink azt mutatják, hogy az erősebb személyes kapcsolatokkal rendelkező kisebb településeken kevésbé jellemző a szélsőséges negativitás, a modortalanság és a megtévesztés. Ugyanakkor a személyes ismeretségek kihívást is jelentenek: számos esetben támadták egymást a helyiek magánéletük vélt vagy valós eseményei miatt az online nyilvánosságban. A személyes támadásoknak és a negativitásnak elrettentő hatása lehet az online nyilvánosságban való aktív részvételtől, de a helyi ügyekről való tájékozódás lehetősége miatt sokan mégis fontosnak tartják annak passzív megfigyelőként való követését – erre utal a helyi csoportok, oldalak magas taglétszáma, követőszáma. Mindez helyi szinten átalakítja az online részvétel dinamikáit: felerősíti az egyenlőtlenségeket, hiszen leginkább azok az állampolgárok válnak meghatározó szereplőkké, akik kevésbé vannak kitéve a negatív következményeknek, vagy jobban tudják kezelni az ilyen helyzeteket.

A megtévesztés helyi szinten elsősorban álprofilok formájában jelenik meg, míg az álhírek és botok nem jellemzőek. Az álprofilok problémája az egyik legtöbbet tárgyalt és legmegosztóbb téma a vizsgált településeken: egyrészt a helyiek súlyos problémaként tekintenek rájuk, trollnak tartják a beszélgetéseket megzavaró, manipulatív álprofilokat, amelyek fokozzák a negativitást, tovább mélyítve a megosztottságot az online nyilvánosságban. Másrészt megfigyelhető egyfajta elfogadás is az álprofilok használatával kapcsolatban, ugyanis a helyiek legitim személyes védekezési stratégiaként tekintenek ezekre. A helyi szinten erősebben meglévő függőségi viszonyok miatt a közösség elfogadóbb az álprofilhasználatával kapcsolatban, hiszen az anonimitás védelmet nyújthat az esetleges támadásokkal szemben, különösen politikailag érzékeny témákban való megszólalás esetén.

A kihívásokra válaszul a helyiek és az adminisztrátorok is különböző védekező mechanizmusokat alakítottak ki. Közösségi szinten a tagok aktívan próbálják leleplezni az álprofilokat és felhívni a figyelmet a csoportokon belül terjedő félrevezető információkra, trollokra. Az adminisztrátorok kulcsszerepet játszanak a helyi Facebook-csoportok moderálásában: folyamatosan figyelemmel követik a kommunikációt, és a rendelkezésre álló eszközök (kitiltás, némítás) segítségével igyekeznek kezelni az olyan károsnak tartott jelenségeket, mint például a trollkodás vagy a civilek ellen irányuló személyeskedő támadások.

A csoportok, oldalak moderációja jelentős hatalmat is ad az adminisztrátorok kezébe, akik saját megítélésük szerint alakítják a helyi nyilvánosság fő fórumait, gyakran világos elszámoltathatóság vagy átláthatóság nélkül. E folyamat során ráadásul nehéz pártatlannak maradniuk, hiszen saját nézeteik és közösségi kapcsolataik befolyásolhatják a moderálási gyakorlatukat.

Összegezve tehát látható, hogy a helyi nyilvánosság résztvevői a település iránti elkötelezettségükből fakadóan arra töreksenek, hogy megvédjék az online teret az olyan, általuk rombolónak tartott jelenségektől, mint a túlzott negativitás vagy a trollkodás. A települések személyesebb jellege elősegíti a közösségek védelmi intézkedéseinek hatékonyságát, hiszen a résztvevők könnyebben kiszűrnek az álprofilokat, a szélsőséges megnyilvánulások pedig komolyabb következményekkel járhatnak ezekben a kisebb közösségekben.

Kutatásunk során az egyik legnagyobb kihívást a kisebb településeken élő interjúalanyok toborzása jelentette. A visszajelzések alapján ennek hátterében a munkaviszony vagy szociális támogatás formájában

megnyilvánuló politikai függőségi viszonyok, és az „idegenekkel” szembeni általános bizalmatlanság állhat. Úgy véljük, hogy az ezekről a településekről származó adatok ennek ellenére is értékes belátásokkal gazdagították tanulmányunkat, ugyanakkor a falvak és kisvárosok közösségimédia-alapú nyilvánosságának részletes feltárása a jövőbeni kutatások feladata lehet.

FÜGGELÉK

F1. táblázat. Az interjúk ezérfonala.

Elsődleges kérdések	Másodlagos kérdések	Follow-up kérdések
Bevezetés		
Bemutakozás		
Milyen tájékozási csatornákat tart a legfontosabbnak a helyi közélettel kapcsolatban?	Helyi lapok szerepe? Online vagy offline?	Tiktok, Facebook, Instagram?
CSAK POLITIKUSTÓL Honnan tájékozódnak a választók, mely csatornákon tudták jelöltként elérni a helyieket?	Mennyire tartja fontosnak a közösségi média közéleti/politikai szerepét a városban?	
Ha van olyan az ismeretségi körében, tud olyan választóról, aki nem használja a közösségi oldalakat, mit tapasztal, mennyire jutnak el hozzá a Facebookon terjedő hírek?	Mi az oka, hogy nem használják a közösségi médiát?	
Média és választás		
Hogyan zajlott a/az (eset függvényében: legutóbbi önkormányzati választási kampány/elmúlt időszak/akkumulátorfeldolgozó elleni kezdeményezés) a közösségi médiában, milyennek érezte magánszemélyként?		
CSAK POLITIKUSTÓL (...) jelöltként?	Van-e olyan esemény, amit különösen meghatározónak tartott a kampányban/elmúlt időszakban?	
Milyen jelentősége van a személyes ismeretségeknek a közösségi médiában?	Az online beszélgetéseknek milyen hatása van a mindennapi életre, a személyes kapcsolatokra?	
Milyen pozitívumokat, illetve negatívumokat tapasztal a helyi csoportokban, oldalakon?	Mennyire tapasztalja álprofilok és álhírek megjelenését helyi viszonylatban?	Mi a véleményük ezekről?
Országos és helyi ügyek és állampolgári feedback		
Milyen ügyek voltak fontosak az elmúlt időszakban az online, illetve az offline térben?		
Tapasztalatuk szerint mennyire fontosak az országos ügyek, témák a helyi oldalakon, csoportokban a közösségi médiában? CSAK POLITIKUSTÓL Követi a közösségi médiában az állampolgári kommenteket, beszélgetéseket?	Mennyiben van jelentősége az online beszélgetésekben az országos pártpolitikának? CSAK POLITIKUSTÓL Előfordult, hogy reagált ezekre akár az online térben, akár a saját programja megfogalmazásakor?	

<p>Véleményük szerint a politikai szereplők mennyire veszik figyelembe a közösségi médiában megjelenő állampolgári igényeket, reagálnak-e ezekre online/offline térben, a döntéshozatal során? CSAK POLITIKUSTÓL Kapott magán Facebook üzeneteket a választóktól a kampány során, és amennyiben igen, ezekre reagált-e akár az online térben, akár a programja meghatározásakor?</p>		
<p>CSAK MODERÁTOROKTÓL, ADMINISZTRÁTOROKTÓL: Milyen moderációs elveket követnek az oldalon?</p>	<p>Milyen jellegű tartalmak miatt?</p>	<p>Gyakori-e, hogy hozzászólások törlésére vagy felhasználók tiltására kerül sor?</p>
<p>Lezárás</p>		
<p>Van-e bármilyen egyéb észrevétele a közösségi média helyi szerepével kapcsolatban?</p>		

HIVATKOZÁSOK

- Bene M. (2020) *Virális politika: Politikai kommunikáció a Facebookon*. Budapest: L'Harmattan Könyvpont.
- Bene M. – Dobos G. (2025) *Networked Locality. Political Campaigning and Communication*. Cham: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-93134-5>
- Benkler, Y. – Faris, R. – Roberts, H. (2018) *Network Propaganda: Manipulation, Disinformation, and Radicalization in American Politics*. Oxford: Oxford University. <https://doi.org/10.1093/oso/9780190923624.001.0001>
- Bennett, W. L. – Pfetsch, B. (2018) Rethinking Political Communication in a Time of Disrupted Public Spheres. *Journal of Communication*, 68(2), 243–253. <https://doi.org/10.1093/joc/jqx017>
- Bimber, B. – Gil de Zúñiga, H. (2020) The unedited public sphere. *New Media&Society*, 22(4), 700–715. <https://doi.org/10.1177/1461444819893980>
- Bruns, A. – Angus, D. – Hurcombe, E. – Harrington, S. – Tan, J. (2022) *The Dissemination of Problematic News on Facebook: A Large-Scale, Longitudinal Study*. OSF. <https://doi.org/10.31235/osf.io/hsd38>
- Burai K. – Solti Á. – Bene M. (2024) Feel local, post local: An ethnographic investigation of a social media-based local public. *New Media&Society*, 27(11), 6079–6096. <https://doi.org/10.1177/14614448241262988>
- Carson, A. – Mikolajczak, G. – Ruppner, L. – Foley, E. (2024) From online trolls to ‘Slut Shaming’: Understanding the role of incivility and gender abuse in local government. *Local Government Studies*, 50(2), 427–450. <https://doi.org/10.1080/03003930.2023.2228237>
- KSH – Központi Statisztikai Hivatal (2022) Elérhető: <https://nepszamlalas2022.ksh.hu/en/database/> [Letöltve: 2025-02-26].
- Chadwick, A. – Howard, P. N. (szerk.) (2008) *Routledge Handbook of Internet Politics*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203962541>
- Chadwick, A. – Stanyer, J. (2022) Deception as a bridging concept in the study of disinformation, misinformation, and misperceptions: Toward a holistic framework. *Communication Theory*, 32(1), 1–24. <https://doi.org/10.1093/ct/qtab019>
- Chadwick, A. – Vaccari, C. – O’Loughlin, B. (2018) Do tabloids poison the well of social media? Explaining democratically dysfunctional news sharing. *New Media&Society*, 20(11), 4255–4274. <https://doi.org/10.1177/1461444818769689>
- Chou, W.-Y. S. – Gaysynsky, A. – Vanderpool, R. C. (2021) The COVID-19 Misinfodemic: Moving Beyond Fact-Checking. *Health Education & Behavior: The Official Publication of the Society for Public Health Education*, 48(1), 9–13. <https://doi.org/10.1177/1090198120980675>
- Coe, K. – Kenski, K. – Rains, S. A. (2014) Online and Uncivil? Patterns and Determinants of Incivility in Newspaper Website Comments. *Journal of Communication*, 64(4), 658–679. <https://doi.org/10.1111/jcom.12104>
- Coleman, S. – Thumim, N. – Birchall, C. – Firmstone, J. – Moss, G. – Parry, K. – Stamper, J. – Blumler, J. (2016) *The Mediated City: The News in a Post-Industrial Context*. London: Zed Books. <https://doi.org/10.5040/9781350251113>
- De Meulenaere, J. – Baccarne, B. – Courtois, C. – Ponnet, K. (2020). Neighborhood hotspot and community awareness: The double role of social network sites in local communities. *Communications*. 46(4), 492–515 <https://doi.org/10.1515/commun-2019-0135>
- Dewey, J. (2016) *The Public and Its Problems: An Essay in Political Inquiry*. Athens, Ohio: Ohio University Press.
- Ekström, M. (2015) Young people’s everyday political talk: A social achievement of democratic engagement. *Journal of Youth Studies*, 19, 1–19. <https://doi.org/10.1080/13676261.2015.1048207>
- Emerson, R. M. – Fretz, R. I. – Shaw, L. L. (2011) *Writing Ethnographic Fieldnotes, Second Edition*. University of Chicago. <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226206868.001.0001>
- Eveland Jr., W. P. – Hively, M. H. (2009) Political discussion frequency, network size, and heterogeneity of discussion as predictors of political knowledge and participation. *Journal of Communication*, 59(2), 205–224. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2009.01412.x>
- Ferrara, E. – Varol, O. – Davis, C. – Menczer, F. – Flammini, A. (2014) The Rise of Social Bots. *Communications of the ACM*, 59(7), 96–104. <https://doi.org/10.1145/2818717>
- Freelon, D. – Wells, C. (2020) Disinformation as Political Communication. *Political Communication*, 37(2), 145–156. <https://doi.org/10.1080/10584609.2020.1723755>
- Friggeri, A. – Adamic, L. – Eckles, D. – Cheng, J. (2014) Rumor Cascades. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 8(1), 101–110. <https://doi.org/10.1609/icwsm.v8i1.14559>

- Gervais, B. T. (2015) Incivility Online: Affective and Behavioral Reactions to Uncivil Political Posts in a Web-based Experiment. *Journal of Information Technology & Politics*, 12(2), 167–185. <https://doi.org/10.1080/19331681.2014.997416>
- Gibson, A. (2019) Free Speech and Safe Spaces: How Moderation Policies Shape Online Discussion Spaces. *Social Media + Society*, 5(1), 1–15. <https://doi.org/10.1177/2056305119832588>
- Gillespie, T. (2018) *Custodians of the Internet: Platforms, content moderation, and the hidden decisions that shape social media*. Yale University Press. <https://doi.org/10.12987/9780300235029>
- Habermas, J. (1984) *The Theory of Communicative Action, Vol. 1, "Reason and the Rationalization of Society."* Boston: Beacon.
- Hameleers, M. (2023) Disinformation as a context-bound phenomenon: Toward a conceptual clarification integrating actors, intentions and techniques of creation and dissemination. *Communication Theory*, 33(1), 1–10. <https://doi.org/10.1093/ct/qtac021>
- Hampton, K. (2016) Persistent and Pervasive Community: New Communication Technologies and the Future of Community. *American Behavioral Scientist*, 60(1), 101–124. <https://doi.org/10.1177/0002764215601714>
- Heiss, R. (2021) The Affective Foundation of Political Opinion Expression on Social Media: A Panel Analysis. *International Journal of Public Opinion Research*, 33(1), 57–75. <https://doi.org/10.1093/ijpor/edaa009>
- Hmielowski, J. D. – Hutchens, M. J. – Cicchirillo, V. J. (2014) Living in an age of online incivility: Examining the conditional indirect effects of online discussion on political flaming. *Information, Communication & Society*, 17(10), 1196–1211. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2014.899609>
- John, P. – Sturgis, P. – Smith, G., – Nomura, H. (2009) *Deliberation and Internet Engagement: Initial Findings from a Randomised Controlled Trial Evaluating the Impact of Facilitated Internet Forums*. Paper presented at the ECPR General Conference, 10–12th September, 2009, Potsdam, Germany.
- Kollanyi, B. (2016) Automation, Algorithms, and Politics | Where Do Bots Come From? An Analysis of Bot Codes Shared on GitHub. *International Journal of Communication*, 10, 4932–4951.
- Kraaykamp, G. – Eijck, K. van. (2005) Personality, media preferences, and cultural participation. *Personality and Individual Differences*, 38(7), 1675–1688. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.11.002>
- Malinen, S. (2021) Boundary Control as Gatekeeping in Facebook Groups. *Media and Communication*, 9(4), 73–81. <https://doi.org/10.17645/mac.v9i4.4238>
- Marchal, N. (2022) “Be Nice or Leave Me Alone”: An Intergroup Perspective on Affective Polarization in Online Political Discussions. *Communication Research*, 49(3), 376–398. <https://doi.org/10.1177/00936502211042516>
- Masullo Chen, G. – Lu, S. (2017) Online Political Discourse: Exploring Differences in Effects of Civil and Uncivil Disagreement in News Website Comments. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 61(1), 108–125. <https://doi.org/10.1080/08838151.2016.1273922>
- Mester T. (2018) Digitális antropológia – Előzmények, megközelítések, módszerek. *Replika*, 108–109, 119–136. <https://doi.org/10.32564/108-109.8>
- Navarro, C. – Karlsson, D. – Magre, J. – Reinholde, I. (2018) Mayors in the Town Hall: Patterns of Relations and Conflict Among Municipal Actors. In Heinelt, H. –Magnier, A. –Cabria, M. –Reynaert, H. (szerk.) *Political Leaders and Changing Local Democracy: The European Mayor*. Springer International Publishing, 359–385. https://doi.org/10.1007/978-3-319-67410-0_12
- Neidhardt, F. (1994) *Öffentlichkeit, öffentliche Meinung, soziale Bewegungen*. Westdeutscher Verlag.
- Newman, N. – Ross Arguedas, A. – Robertson, C. T. – Nielsen, R. K. – Fletcher, R. (2025) Reuters Institute digital news report 2025. *Reuters Institute for the Study of Journalism*. <https://doi.org/10.60625/RISJ-8QQF-JT36>
- Novotná, M. – Macková, A. – Bieliková, K. – Rossini, P. (2023) Barriers to Participation in Polarized Online Discussions About Covid-19 and the Russo-Ukrainian War. *Media and Communication*, 11(3), 274–284. <https://doi.org/10.17645/mac.v11i3.6657>
- Otjes, S. (2024) Local political space: Localism, the left-right dimension and anti-elitism. *Party Politics*, 30(4), 662–677. <https://doi.org/10.1177/13540688231168993>
- Palmer, R. – Toff, B. (2020) What Does it Take to Sustain a News Habit? The Role of Civic Duty Norms and a Connection to a “News Community” Among News Avoiders in the UK and Spain. *International Journal of Communication*, 14, 1634–1653.
- Papacharissi, Z. (2014) *Affective Publics: Sentiment, Technology, and Politics*. Oxford University. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/978019999736.001.0001>
- Pfaffenberger, B. (1996) “If I Want It, It’s OK”: Usenet and the (Outer) Limits of Free Speech. *The Information Society*, 12(4), 365–386. <https://doi.org/10.1080/019722496129350>

- Pink, S. – Horst, H. – Lewis, T. – Hjorth, L. – Postill, J. (2015) *Digital Ethnography: Principles and Practice*. SAGE.
- Putnam, R. D. (2000) *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Touchstone Books/Simon & Schuster. <https://doi.org/10.1145/358916.361990>
- Quintelier, E. – Theocharis, Y. (2013) Online Political Engagement, Facebook, and Personality Traits. *Social Science Computer Review*, 31, 280–290. <https://doi.org/10.1177/0894439312462802>
- Robaeyst, B. – Baccarne, B. – Meulenaere, J. D. – Mechant, P. (2022) Online Neighborhood Networks: The Relationship Between Online Communication Practices and Neighborhood Dynamics. *Media and Communication*, 10(2), 108–118. <https://doi.org/10.17645/mac.v10i2.5129>
- Rösner, L. – Winter, S. – Krämer, N. (2016) Dangerous minds? Effects of uncivil online comments on aggressive cognitions, emotions, and behavior. *Computers in Human Behavior*, 58, 461–470. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.01.022>
- Rowe, I. (2015) Civility 2.0: A comparative analysis of incivility in online political discussion. *Information, Communication & Society*, 18(2), 121–138. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2014.940365>
- Sádaba, C. – Salaverría, R. – Bringué, X. (2023) Overcoming the Age Barrier: Improving Older Adults’ Detection of Political Disinformation With Media Literacy. *Media and Communication*, 11(4), 113–123. <https://doi.org/10.17645/mac.v11i4.7090>
- Shehata, A. – Strömbäck, J. (2021) Learning Political News From Social Media: Network Media Logic and Current Affairs News Learning in a High-Choice Media Environment. *Communication Research*, 48(1), 125–147. <https://doi.org/10.1177/0093650217749354>
- Sobieraj, S. – Berry, J. M. (2011) From Incivility to Outrage: Political Discourse in Blogs, Talk Radio, and Cable News. *Political Communication*, 28(1), 19–41. <https://doi.org/10.1080/10584609.2010.542360>
- Song, H. (2017) Why do people (sometimes) become selective about news? The role of emotions and partisan differences in selective approach and avoidance. *Mass Communication & Society*, 20(1), 47–67. <https://doi.org/10.1080/15205436.2016.1187755>
- Southern, R. – Harmer, E. (2021) Twitter, Incivility and “Everyday” Gendered Othering: An Analysis of Tweets Sent to UK Members of Parliament. *Social Science Computer Review*, 39(2), 259–275. <https://doi.org/10.1177/0894439319865519>
- Squicciarini, A. – Griffin, C. (2014) Why and how to deceive: Game results with sociological evidence. *Social Network Analysis and Mining*, 4(1), 1–13. <https://doi.org/10.1007/s13278-014-0161-0>
- Szabó G. – Kmetty Z. – Molnár E. K. (2021) Politics and Incivility in the Online Comments: What is Beyond the Norm-Violation Approach? *International Journal of Communication*, 15, 1659–1684. <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/16411/3403>
- Tandoc, E. C. – Lim, D. – Ling, R. (2020) Diffusion of disinformation: How social media users respond to fake news and why. *Journalism*, 21(3), 381–398. <https://doi.org/10.1177/1464884919868325>
- Thorson, K. – Medeiros, M. – Cotter, K. – Chen, Y. – Rodgers, K. – Bae, A., – Baykaldi, S. (2020) Platform Civics: Facebook in the Local Information Infrastructure. *Digital Journalism*, 8(10), 1231–1257. <https://doi.org/10.1080/21670811.2020.1842776>
- Trilling, D. – Schoenbach, K. (2013) Skipping current affairs: The non-users of online and offline news. *European Journal of Communication*, 28(1), 35–51. <https://doi.org/10.1177/0267323112453671>
- Usher, N. (2023) Delegitimizing Rural Public Health Departments: How Decaying Local News Ecologies, Misinformation, and Radicalization Undermine Community Storytelling Networks. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 707(1), 90–108. <https://doi.org/10.1177/00027162231215655>
- Vosoughi, S. – Roy, D. – Aral, S. (2018) The spread of true and false news online. *Science*, 359(6380), 1146–1151. <https://doi.org/10.1126/science.aap9559>
- Vraga, E. K. – Thorson, K. – Kligler-Vilenchik, N. – Gee, E. (2015) How individual sensitivities to disagreement shape youth political expression on Facebook. *Computers in Human Behavior*, 45, 281–289. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.12.025>
- Wahl-Jorgensen, K. (2019) The challenge of local news provision. *Journalism*, 20(1), 163–166. <https://doi.org/10.1177/1464884918809281>
- Walter, N. – Cohen, J. – Holbert, R. L. – Morag, Y. (2020) Fact-Checking: A Meta-Analysis of What Works and for Whom. *Political Communication*, 37(3), 350–375. <https://doi.org/10.1080/10584609.2019.1668894>
- Woodstock, L. (2014) The news-democracy narrative and the unexpected benefits of limited news consumption: The case of news resisters. *Journalism*, 15(7), 834–849. <https://doi.org/10.1177/1464884913504260>
- Zimmerman, A. G. – Ybarra, G. J. (2016) Online aggression: The influences of anonymity and social modeling. *Psychology of Popular Media Culture*, 5(2), 181–193. <https://doi.org/10.1037/ppm0000038>